

Merre tovább árnyékolástechnika?

A magyarországi építészet és lakáskultúra a társadalmi bezárkózottság és a technikai fejlődés lemaradása miatt egészen a kilencvenes évekig csupán néhány hagyományos termék, illetve egyes külföldi újdonság hazai, kényserű adaptációjával használta a nyílászárók kiegészítő termékeit.

A redőnyök körében a hetvenes-nyolcvanas években robanásszerűen terjedt el a műanyag, majd a gomba módra épülő panelházak forgó ablakain a relaxa. A többi ma ismert egyéb termék iránt nem mutatkozott mérhető igény, mert egy részük – például a roletta – teljesen visszaszorult, másrészt, mint a rovarháló az ügyes kezű barkácsolók „terméke” volt.

CSAK A TEVE, MI NEM

A napellenzők klasszikus ollókaros változatát (amelyek többsége a háború előtt készült) az üzletek portáljának védelmére használták, igaz ekkor már elindult néhány sikeres kezdeményezés ezen a területen, amely még a mai napig ismerősen hangzó márkánév. A SYBA-FLEX kültéri textilárnyékolók a kor újdonságai voltak, de ki ne emlékezne Kapitány Attila híres szlogenjére: „Csak a teve tűri a napot”?

AZ ELMÚLT HÚSZ ÉV FEJLŐDÉSE

A rendszerváltoztatás megnyitotta a kaput az import termékek és a know-how-k áramlása előtt, amelynek eredményeként néhány éven belül Magyarországon is a legfejlettebb alapanyagokból, a kor színvonalának megfelelő redőnyök és egyéb árnyékolók készültek. A szakma gyakorlóit hihetetlen gyorsasággal tanulták meg és alkalmazták a külföldön ismert fogásokat, ennek következményeként óriási verseny alakult ki, amely néhány éven belül polarizálta szakmát. Az eredményesen gazdálkodók és sikeresen fejlesztők, valamint a külföldi vállalatokkal együttműködést kialakító vállalkozások alapozták meg a hazai termék előállító és nagykereskedői bázist. A többség, illetve a folyamatosan bekapcsolódó kisebb, főként az egy-két személyes vállalko-

zások jellemzően az általuk gyártott termékek szerelőivé, viszonteladóivá váltak. Ezt a folyamatot természetesen felgyorsította az is, hogy a felhasznált korszerű anyagok már nem igényeltek további jelentős kézi munkát (pl. festést), mert nagyüzemben automata, illetve félautomata módon, és csak összeszerelést igénylő alkatrészeket állítottak elő. A nagyobb cégek többsége mára már bér munkában készíti elő és adja tovább a szerelőknek a termékeket, így ebben a vonatkozásban megvalósult az árnyékolástechnikai szakma specializálódása. Ez a helyzet sokak számára nem jelent külön figyelmet, pedig ha a szakmai alapokon nyugvó azonos érdekeltségeken túl is vizsgálódunk, akkor számtalan érdekellentét figyelhető meg, amely az árnyékolástechnika hazai sorsának alakulását is meghatározza.

A HAZAI ÁRNYÉKOLÁST ALAKÍTÓ TÉNYEZŐK Nagyság és profil

Az első a működési méretekből és termelés jellegéből következik. A nagyok csak jelentős tőke lekötéssel és munkaerőigénnyel működhetnek, ezért a gazdasági és piaci helyzetből adódó ciklikus, illetve a szezonális termékek miatti hullámzó keresletváltozásokra lomhábban képesek reagálni, ha csak nem alakítanak ki speciális üzleti stratégiát. Érzékenyebben érinti a folyamatos működésüket az állandó fejlesztési és beruházási kényszer, amelynek a pénzügyi feltételei sokszor rajtuk kívül álló okból akad el. A nemzetgazdaság építőipari arányának alakulása, az ismert lánc tartozástól való félelem, a hitelpiac európainak nem tekinthető nehézségei és még számtalan, más hazai ágazatokat is sújtó anomáliák „biztosítják” e vállalkozások vezetői részére az utat a korunkra oly jellemző, és az egészséget alattomosan károsító menedzserbetegség világába.

A megrendelők és a felelősség

A másik elem a megrendelői kör különbözőségéből ered, mert a szerelést végzők közvetlenül a végfelhasználóval

találkoznak, ezért nemcsak a munka jellege, hanem a felelősségi viszonyok is eltérőek. A napi folyamatok bonyolítása során csak kevesen gondolnak arra, hogy gyártó és a viszonteladó, illetve a beépítést önállóan teljesítő vállalkozó és végfelhasználó közötti viszonyt vita esetén teljesen más alapon kezelik a jog alkalmazói, pedig a termék ugyanaz.

A pénzügyi körülmények

Fontos eltérés a két csoport között az is, hogy a viszonteladók a végfelhasználóval, többségükben magánszemélyekkel kerülnek üzleti kapcsolatba, amely más pénzügyi körülmények között zajlik, mint csak a vállalkozások érintkezésében, természetesen annak minden előnyével és hátrányával. Első megközelítésben úgy tűnik, mintha a kisebb vállalkozások helyzetére jelentene hátrányt az engedély nélküli „vállalkozók” piacnyerése és presztízsromboló hatása. A későbbi és áttételes hatások elemzése azonban azt jelzi, hogy az egész szakma elszívja a hátrányokat. A gyártókat látszólag nem fékezi, mert kényszerből őket is kiszolgálják. Teljes jogú vevőnek tekintik a kontárokot is, mert nem sikerült a viszonteladói körből történő kiszorításukra irányuló többszöri kezdeményezés.

Összegezve

A minőségvédelmi, oktatási, fogyasztóvédelmi, és a tisztas ipargyakorlást folytatók védelmének az elemzése a szakma jövőjét alapjaiban meghatározó kérdés, amelynek a részletes elemzése elengedhetetlen és folyamatos feladatunk!

VÁLTOZÓ KÖRNYEZET – INTŐ JELENSÉGEK

Ezek a folyamatok és az Európai Unióhoz történő csatlakozásunk gyorsították fel az árnyékolástechnika szakma megszervezésének igényét, amelyet a piac teljes megnyitásából adódó lehetséges hátrányok megelőzése is indokolt. A korábbi évtizedek vállalkozásokat tiltó, illetve túró körülményei nem teremthették meg a magyarországi gazdasági érdekvédelem hagyományait, ezért nem is sikerült igazán megtalálni a nemzetgazdaságban, sőt még az építőiparon belül is partikulárisnak tekinthető árnyékolástechnikai szakma hatékony érdekérvényesítő formáját és szervezetét.

SIKERESNEK MONDHATÓ SZAKMAI OKTATÁS

A szerveződés időszaka ennek ellenére sikeresnek mondható, mert felszínre hozott néhány sürgető feladatot, amelynek a megoldása is beindult. A legsikeresebb eredmény a szakmai oktatás gyakorlati megvalósítása, igaz ugyan, hogy ezt a TEAOR számokkal kapcsolatos európai jogharmonizációs kényszer alaposan meggyorsította. Az anyagok szélesedő skálája, az új technológiák és a kapcsolódó szakmák rohamos fejlődése bebizonyította, hogy a hagyományos redőnyös ismeretekkel már nem lehet megfelelő szakmai színvonalon teljesíteni, folyamatos és egyre bővülő szaktudásra van szüksége mindenkinek.

APRÓ HIBÁK AZ OKTATÁSBAN

Figyelemre méltó, hogy a szakmai oktatás kétéves tapasztalata új, eddig csak eseti és bosszantó piacrömbölő jelenségként kezelt beszédtemákat erősített bizonyíthatóvá. A jogalkotók reálgazdasággal kapcsolatos teljes tájékozatlanságának értékeltük, amikor az OKJ besorolásnál az árnyékolástechnikai szerelő képzést belső szárazépítőkhöz (gipszkarton szerelők) részképesítésként csatolták. A valóságban ez a két tevékenység soha nem kötődik egymáshoz, de a siker első lépéseként még ezt a bakit is elfogadtuk.

TÖREKVÉS A SZAKMAISÁGRA

A közel kétszáz sikeres vizsgázó mintegy negyede tisztán ablakgyártó, illetve beépítő vállalkozásból került ki. Ez önmagában nem okozna problémát, még akkor sem, ha ennek az eredete a piaci térnyerésük. Pozitív vonás, hogy legalább törekednek a szakmaiságra és egyébként sincs semmi kizáró ok képzésük előtt. Természetesen szerencsés lenne, ha ez fordítva is működne: a tevékenységüket bővíteni képes és óhajtó árnyékolástechnikai vállalkozások képeznék magukat a nyílászáró beépítése területén.

JOGALKOTÓK, FIGYELEM!

A gyakorlat bizonyítja, hogy ez a két tevékenység sokkal inkább kapcsolódik egymáshoz, sőt a másik megismerése kifejezetten előnyös a koherens kivitelezői munkafolyamatok minőségi biztosításához!

A VERSENY ÁRNYOLDALAI

A piaci versenynek persze megjelennek olyan összetevői is, amelyek átnyúlnak az egyes szakmákon, sokszor annak ellehetetlenítése, illetve – mint ebben az esetben is vélhetően – a bekebelezése érdekében. Gondoljuk meg: milyen hatásai lehetnek annak a piaci magatartásnak, ahol a műanyag ablakokat ajándék redőnyvel kínálják? Ha túllépünk azon az egyébként nem elhanyagolható részleten, hogy ez hamis reklám (mit adnak ma ingyen?), akkor a szakma szempontjából azt tekinthetjük a leginkább veszélyesnek

ebben a jelenségben, hogy az árnyékolástechnika gyártmányai bonusz termékké degradálódnak!

HATÁRTALAN AUTOMATIZÁLÁS

Ha kilépünk a közvetlen érdekvilágunkból, akkor még ezt is képesek lehetünk elképzelni, de számtalan folyamat pont az ellentétes irányú fejlődés lehetőségét jelzi. Ezek között a legszembetűnőbb, amely a hagyományos kézi működtetést egyre gyakrabban felváltó elektronikus vezérlés és szabályozás elterjedésében mutatkozik. Eleinte szükségből (a fizikai erő kiváltására), vagy kényelmi szempontok miatt igényelték a motoros változatokat, de ma már számtalan más és elengedhetetlen feltétel teljesülését biztosítják ezek a megoldások. A

fény, hő és egyéb körülmények változásaira akár automatikusan is reagáló berendezések a korszerű épületek mérhető előnyöket szolgáltató elemeivé váltak. Ezen a területen tulajdonképpen nincs határa az alkalmazásoknak. Megrendelőimnek, de a kollegáim biztatására rendszeresen egyszerűen foglalom össze a lehetőségek tárházát: minden olyan fizikai jellemzővel megoldható a vezérlés, amely átalakítható elektromos jellé. Márpedig minden átalakítható! Az árnyékolástechnika fejlődésének és termékeinek jövőbeli létjogosultságát éppen ez a korlátlan lehetőség biztosítja! Ha meggondoljuk, hogy a termékeink nemcsak az intimitást, a díszítést, a biztonságot stb. szolgálják, hanem a nyári vagy a téli hővédelem hatékony eszközei is, akkor beláthatjuk, hogy a szakma biztató perspektívával rendelkezik.

A SZAKMA JÖVŐJE

A közeli évek legnagyobb társadalmi, gazdasági problémája a kimerülő energiaforrások pótlása, a megtakarítások fokozása minden eszközzel és módon. Ma már egyáltalán nem futurisztikus az intelligens ház, amely minden az emberi létezés épületen belüli feltételeinek optimalizált arányát biztosítja. Nélkülözhetővé teszi a fosszilis energiahordozó-

kat, a veszteséget minimalizálja, és minden lehetséges csekély megnyerhető energiát (pl. üvegházhatást) felhasznál, és a különböző egyéb jellemzőket (levegőcsere, páratartalom stb.) a legkevesebb energia felhasználásával biztosítja.

TÁRSADALMI SZÜKSÉGLETEK ÉS TECHNIKAI FEJLŐDÉS

Az árnyékolástechnikai termékek jövőbeni fejlődését a múltja alapozza meg. A termékek és a műszaki megoldások a kor technikai fejlődésével, illetve a társadalmi szükségletek bővülésével párhuzamosan folyamatosan változtak. Egészen bizonyos, hogy az elkövetkező évek fejlesztései következtében az árnyékolástechnika területén is megjelennek újabb anyagok és eljárások, amely az egyik összetevője a szakma fejlődésének.

AZ ENERGIATAKARÉKOSÁG SZÜKSÉGESSÉGE

A másik, és talán meg az előbbinél is fontosabb hatással befolyásolja a szakma felértékelődést a hagyományos energiaforrások kimerülése, illetve az energiatakarékos építőipari megoldások kényszerűsége. Az épületek homogén határoló szerkezeteinek a hőmegtartó-képességét elvileg a végtelenségig lehet fokozni. Egy épületet azonban valamilyen célra mégis használni kell, tehát ezt az optimális szerkezetet nyílászárókkal bontják meg. Funkciójuk és tulajdonságaik alapján ezek még a legjobb kategóriájukban is nagyságrendekkel gyengébbek, mint a határoló szerkezetek. Itt jelenik meg az árnyékolók szükséglete, amelyek a változó feltételeknek megfelelően képesek korrigálni, akár 20–30% nyereséggel javítani a nyílászárók műszaki paramétereit. De hiszen ez már most is így van, akkor mi ebben a jövő? – kérdezzhetik joggal.

ROBBANÓ ENERGIAÁRAK

Az energiaárak robbanása eltolja a fajlagos megtakarítás arányait, vagyis a jövőbeni árak mellett nem elhanyagolható lehetőség a takarékoság minden „cseppje”. A mai durva vezérlés (pl. a hőmérséklet változására azonnali, és teljes zárással reagálunk) már nem fogadható el. Természetes igénnyé fog válni a folyamatos, több környezeti, illetve egyéb kívánt paraméter alapján történő folyamatszabályozás. Az épületek energetikai tervezése és kivitelezése nem hagyhatja figyelmen kívül az erre tökéletesen alkalmas és bizonyítottan nagy megtakarítást biztosító árnyékolástechnikai termékeket, amelyek a legkorszerűbb számítógép által vezérelt intelligens épületenergetikai rendszerek kompatibilis elemeként alkalmazhatóak.

BIZTOS JÖVŐ

Bizonyos, hogy a nemzetgazdaságon, az ágazaton, de még az építőiparon belül a jövőben sem lesz vezető szerepe az árnyékolástechnikai termékeknek, de az energiatudatos építészet koherens és kikerülhetetlen elemeként komoly fejlődés és biztos jövő elé tekinthet. ■